

Kulttuuripalvelujen merkitys kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin

Case: Tornion kulttuuritoimisto

Maarit Alarova

Kaupan ja kulttuurin osaamisala
Liiketalouden opinnäytetyö
Tradenomi

TORNIO 2014

ALKUSANAT

Aluksi haluan kiittää kaikkia opinnäytetyöni tekemiseen vaikuttaneita henkilöitä sekä ohjaajiani Helena Ranta-Saarelaa ja Marita Wahlroosia. Erityiskiitokset kulttuurisihteeri Helena Junekselle mielenkiintoisesta aiheesta sekä muusta saamastani kannustuksesta. Kiitokset myös rakkaalle perheelleni tuesta opiskelun ja opinnäytetyöprosessin aikana.

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU, Kaupan ja kulttuurin toimiala

Koulutusohjelma:	Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyön tekijä(t):	Alarova Maarit
Opinnäytetyön nimi:	Kulttuuripalvelujen merkitys kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, case: Tornion kulttuuritoimisto
Sivuja (joista liitesivuja):	33 (2)
Päiväys:	26.11.2014
Opinnäytetyön ohjaaja(t):	Ranta-Saarela Helena, Wahlroos Marita
<p>Opinnäytetyön toimeksiantajana on Tornion kaupungin kulttuuritoimisto. Tämän tutkimuksen päätavoitteena on tutkia, miten kulttuuripalvelut vaikuttavat pitkäaikaisten käyttäjien hyvinvointiin.</p> <p>Opinnäytetyössä selvitetään, mikä yhteys kulttuuripalvelujen on kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Tutkimuksen toisena tavoitteena on selvittää, mikä saa ihmiset lähemmään kulttuuritapahtumiin ja mikä on niistä saatava anti. Tämän tutkimuksen kolmantena päämääränä on saada selville, miten tyytyväisiä palvelujen käyttäjät ovat kulttuuritapahtumien tarjontaan Torniossa.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettisessa osuudessa käsitellään kulttuuripalvelujen ja hyvinvoinnin välistä yhteyttä. Teoreettista aineistoa kerättiin kirjallisuudesta, artikkeleista, aiempien tutkimusten tuloksista ja internetlähteistä, jotka liittyvät kulttuuriin ja hyvinvointiin.</p> <p>Tässä opinnäytetyössä käytettiin kahta tutkimusmenetelmää: laadullista eli kvalitatiivista ja kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusotetta. Tutkimusaineistoa kerättiin kyselylomakkeen avulla teatterimatalla olleelta ryhmältä maaliskuussa 2014. Lisäksi tämä tapaustutkimus sisältää viisi pitkäaikaisten kulttuuritoimiston asiakkaiden teema-haastattelua, ja ne koottiin huhtikuussa 2014.</p> <p>Tutkimustulokset osoittavat, että kulttuuripalvelut ovat tarpeellisia käyttäjiensä hyvinvoinnin tukemisessa. Tulokset osoittavat myös, että konsertissa käyminen ja teatteriesityksen seuraaminen auttavat käyttäjän hyvinvointia. Tulosten pohjalta myös tulevaisuudessa olisi suositeltavaa, että kulttuuripalvelut voitaisiin pitää samalla tasolla. Kulttuuri on hyödyllistä käyttäjilleen.</p>	
Asiasanat: kulttuuri, kulttuuripalvelut, hyvinvointi.	

ABSTRACT

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, Business and Culture

Degree programme:	Bachelor of Business Administration
Author(s):	Alarova Maarit
Thesis title:	Impact of cultural services on all-encompassing well-being – Case: Tornio Cultural Office
Pages (of which appendixes):	33 (2)
Date:	26.11.2014
Thesis instructor(s):	Ranta-Saarela Helena, Wahlroos Marita
<p>The Thesis was commissioned by the cultural office in the town of Tornio. The general aim of this study was to examine how the cultural services impact on the long-term users' well-being.</p> <p>The research focused on finding out what is the connection between the cultural services and well-being. Another objective of this research was find out what inspire people to take part in the cultural events and what the benefits are that they acquire. The third objective was to find out how satisfied users are with the selection of the cultural events in Tornio.</p> <p>The theoretical section of this Thesis describes the connection between cultural services and well-being. The theoretical data was collected from literature, articles, previous research and Internet sources concerning culture and well-being.</p> <p>This Thesis was conducted by using two methods, i.e. the quantitative and qualitative research approaches. The data was collected through the questionnaires from the group of the theatre voyage March 2014. In addition to questionnaires, this case study includes five theme interviews among long-term customers of the cultural office, and the interviews were conducted in April 2014.</p> <p>The findings of the research indicate that cultural services are needed for supporting user's well-being. The results show that taking part in concerts or watching a theatre performance will boost user's well-being. On the basis of the findings it can be recommended that also in the future the offering of cultural services should be kept at the same level. The culture provides the participating people with good advantages.</p>	
Keywords: culture, cultural services, well-being.	

SISÄLLYS

ALKUSANAT	3
TIIVISTELMÄ	4
ABSTRACT	5
SISÄLLYS	6
1 JOHDANTO	7
1.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset	8
1.2 Toimeksiantajan esittely.....	8
1.3 Tutkimusmenetelmän valinta ja perustelu	9
2 KULTTUURIN JA HYVINVOINNIN YHTEYS.....	11
2.1 Kulttuuri käsitteenä	11
2.2 Kulttuurin hyvinvointivaikutusten tutkimuksista.....	11
3 TORNION KULTTUURITOIMISTO.....	17
3.1 Kulttuuripalvelut	17
3.2 Kulttuuritapahtumat ja -tilaisuudet Torniossa.....	18
3.3 Yhteistyö kulttuuriyhdistysten ja -järjestöjen kanssa.....	18
3.4 Kalottjazz & blues Festival	19
4 EMPIIRISEN TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TULOKSET.....	20
4.1 Aineiston keruu	20
4.2 Tulosten analysointi	20
4.2.1 Havainnoinnin tulokset	20
4.2.2 Teatterimatkan kyselytutkimus	22
4.2.3 Teemahaastattelujen tulokset	25
5 POHDINTA	27
LÄHTEET	29
LIITTEET	31

1 JOHDANTO

Kulttuurin hyvinvointivaikutusten edistäminen on tullut ajankohtaiseksi teemaksi 2010-luvulle tultaessa. Yleisesti ihmisten asenteet hyvinvointia ja yleensä elämän laatua kohtaan ovat muuttuneet parin viimeisen vuosikymmenen aikana materiaalista hyvää arvostavasta enemmän maanläheiseen ja henkisiä arvoja korostavampaan suuntaan. Suomen kulttuurirahaston syys-lokakuussa 2013 teettämällä laajalla kyselyllä kerättiin tilastotietoa suomalaisten näkemyksiä kulttuurista ja sen kautta saatavasta annista hyvinvointiin. Tämän kyselyn mukaan 44 % vastaajista (yli 2 miljoonaa vastaajaa) piti kulttuurilaitosten tarjontaa tärkeänä omalle hyvinvoinnilleen eli liki puolet suomalaisista on vakuuttunut kulttuurin tärkeydestä myös henkilökohtaisella tasolla. (Suomen kulttuurirahasto 2013, hakupäivä 3.11.2014.)

Kokonaisvaltainen hyvinvointi muodostuu fyysisestä, henkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista, joita yksilö toiminnallaan säätelee tavoitteena tasapainoinen ja onnellinen elämänhallinta. Kulttuuritoiminnan ja taiteen vaikutuksia hyvinvointiin ja terveyteen on tutkittu sekä kotimaassa että ulkomailla ainakin lääketieteen, hoitotieteen, yhteiskuntatieteiden ja kasvatustieteiden aloilla sekä kulttuuritutkimuksen, taiteellisen tai taidenarratiivisen tutkimuksen keinoin. Tutkimuksissa on päädytty siihen, että myönteinen kokemus saavutetaan positiivisen elämyksen tai merkityksen kautta ja jota, vahvistavat vielä tapahtuman sosiaaliset ja yhteisölliset ulottuvuudet. (Liikanen 2010, 58, 65)

Kulttuurilla ja taiteella on laajoja, monimuotoisia ja monitasoisia vaikutuksia ihmisten ja yhteisöjen hyvinvoinnille ja näkyvät monella tapaa yksilössä, yhteisössä ja ympäristössä sekä taloudessa ja työllisyydessä tuottaessaan uusia tuotteita ja palveluja. Yksilötasolla saavutettuja tuloksia on tutkittu jonkin verran. Tärkeimpiä niistä ovat mm. ihmisen viireystilan, elinvoiman ja toimintakyvyn lisääntyminen sekä omaehtoisuuden ja toimijuuden kokemuksen vahvistuminen. Yhteiskunnallisesti kulttuurin vaikutukset syrjäytymisen ehkäisyyn sekä henkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ovat toiminnan päätavoitteita. Taiteen ja kulttuurin positiivisten vaikutusten tunnistaminen ja todentaminen on haasteellista, mutta ei mahdotonta, tarvitaan vain monenlaisia ja eritasoisia mittareita näiden seikkojen tueksi. (Wallenius-Korkalo 2011, 51, 53)

1.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset

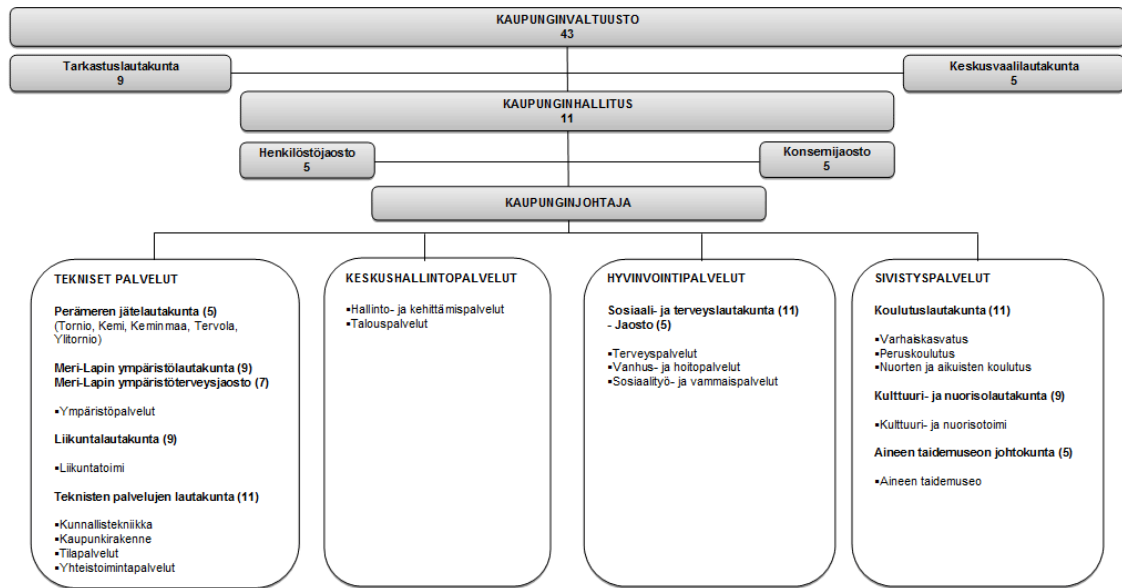
Opinnäytetyöni päätavoitteena on kartoittaa Tornion kulttuuritoimiston tarjoamien kulttuuripalvelujen vaikutus pitkäaikaisten käyttäjien kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Museot ja kirjastot rajataan tästä tutkimuksesta pois.

Tutkimuskysymyksinä työssäni ovat:

- Mikä yhteys kulttuuripalveluilla on kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin?
- Mikä saa torniolaiset osallistumaan kulttuuritapahtumiin ja minkälaista hyötyä he niistä saavat?
- Kuinka tyytyväisiä käyttäjät ovat Tornio kulttuuritoimiston tapahtumien tarjontaan?

1.2 Toimeksiantajan esittely

Opinnäytetyöni toimeksiantaja on Tornion kaupungin kulttuuritoimisto. Tornion kaupunki on strategioissaan painottanut kulttuurin merkitystä kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta. Kulttuuria on tarjolla aina lastenkulttuurista (päiväkodit ja koulut) aina vanhainkodeissa järjestettäviin kulttuuritapahtumiin. Tornion kaupungin kulttuuritoimiston tavoite on tarjota kuntalaisten kulttuuritarpeiden tyydyttämiseksi virikkeellisiä ja korkeatasoisia kulttuuripalveluja sekä luoda edellytyksiä omaehtoisille kulttuuriharrastuksille. Kulttuuripalveluja tuotetaan yhteistyössä paikallisten ja lähialueiden harrastajaryhmien ja yksittäisten toimijoiden kanssa sekä ostetaan ulkopuolisilta yrityksiltä ja yhteisöiltä, joista osa tulee myös ulkomailta, esimerkiksi esiintyjä Kalottjazz & blues festival ja Rajasoitto -tapahtumiin. Kulttuuritoimisto järjestää kuusi kertaa vuodessa teatterimatkoja Kemin, Rovaniemen ja Oulun teattereihin. Tornion kaupungin organisaatiossa (kaavio 1) kulttuuritoimisto kuuluu sivistyspalvelut-yksikköön, joka toimii kulttuuri- ja nuorisolautakunnan alaisuudessa. Toimisto sijaitsee vanhassa Granrothin talossa Keskikadulla, ja sen henkilökunnan muodostavat kulttuurisihteeri Helena Junes ja Maarit Alarova. Kulttuuritoimiston vuotuinen budjetti on noin 200.000 euroa. Tapahtumia on järjestetty 120 per vuosi ja niissä kävijöitä on ollut noin 20.000 henkeä. (Tornion kaupungin verkkosivut, haku-päivä 18.1.2014.)

Kaavio 1. Tornion kaupungin organisaatio 1.1.2014 (Tornion kaupungin verkkosivut, haakupäivä 18.1.2014.)

1.3 Tutkimusmenetelmän valinta ja perustelu

Opinnäytetyö toteutetaan kvalitatiivisena tutkimuksena ja sitä täydennetään kvantitatiivisella osalla analysoimalla 15.3.2014 tehty kysely (liite 1) teatterimatkalaisten keskuudesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole tarkoitus päästä opinnäytetyön aineiston pohjalta yleistykseen vaan saada syvällisempi näkemys tutkimusongelmasta. Toisin kuin kvantitatiivisen tutkimus, jota sitovat tiukat säännöt, kvalitatiivinen tutkimus etenee syklisenä prosessina. (Kananen 2008, 24.)

Tämä työ on luonteeltaan tapaus- eli casetutkimus ja tutkittava yksikkö eli tapaus (case) on Tornion kulttuuritoimisto ja sen palvelut. Case-tutkimus ei ole vain tutkimus, vaan lähestymistapa ja sillä on aineistotriangulaation piirteitä. Aineiston monilähteisyys ja sen dokumentoinnissa huomioitava päättelyketju ovat case-tutkimukset tärkeimmät edellytykset. Kun tämä ketju on tarkasteltavissa, se parantaa tutkimuksen uskottavuutta ja reliabiliteettia eli menetelmän luotettavuutta. Tapaus- eli case-tutkimus sisältää usein monimenetelmäisiä tiedonkeruu- ja analyysimenetelmiä. (Kananen 2008, 84, 120.)

Tässä tutkimuksessa aineiston keruumenetelmänä käytetään alan tutkimuksia, haastatte-
luja, artikkeleita ja havainnointia sekä 15.3.2014 tehtyä kyselyä. Työskentelen Tornion

kulttuuritoimistossa toimistosihteerinä ja olen näin itse päivittäin tutkimuskohteeni äärellä. Haastattelut toteutan teemahaastatteluna (liite 2) ja haastateltavana on viisi torniolaista kulttuuripalvelun käyttäjää. Nauhoitan keskustelumme helpottaakseni tutkimusaineiston myöhempää kirjaamista. Haastattelujen avulla pyrin kartoittamaan mm. syitä, jotka saavat käyttäjän tulemaan aina uudestaan kulttuuritoimiston järjestämiin tapahtumiin.

Havainnointia teen syksyn 2013 ja syksyn 2014 välisenä aikana kulttuuritapahtumissa, joissa olen paikalla. Tämä on ns. osallistuvaa havainnointia, jolla kartoitetaan kävijöiden ikärakennetta, sukupuolijakaumaa sekä yleistä ilmapiiriä, joka esimerkiksi konsertin tai teatteriesityksen aikana ja sen jälkeen vallitsee. Kävijät eivät usein anna tapahtumista suoraa palautetta tuntemuksistaan, mutta katselemalla ja kuuntelemalla pystyy tulkitsemaan paljon yleisön reaktioita sekä mielenlaatua.

Lisäksi tässä tutkimuksessa hyödynnetään 15.3.2014 teatterimatkan yhteydessä kyselylomakkeella (liite 1) kerättyä aineistoa. Saatu tutkimusmateriaali taulukoitiin ja esitetään raportissa diagrammeina selventävien analyysien kera. Kyselyn tarkoituksena on tutkia mm. sitä, mitä teatterimatalla käynti antaa ja ovatko Tornion kulttuuritoimiston järjestämät tapahtumat olleet vastaajan mielestä riittäviä.

2 KULTTUURIN JA HYVINVOINNIN YHTEYS

2.1 Kulttuuri käsitteenä

Kulttuuri-sanan alkuperä löytyy antiikin latinankielisestä verbistä *colere* (viljely), josta on johdettu sanat *cultura amini* (hengenviljely). Myöhemmässä vaiheessa kulttuurikäsite kokosi yhteen tieteen ja taiteen ja viittasi enemmänkin ”korkeakulttuuriin”, joka silloin oli tavoiteltava ihanne. 1900-vuosisadalta alkaen suuret muutokset yhteiskunnassa kuten, teollistuminen ja länsimaisten demokratioiden synty, ovat laajentaneet ja monipuolistaneet kulttuurin käsitettä. (Mikkeli 2011, hakupäivä 21.2.2014.)

Nykyäänä kulttuurin käsite on laaja; se määrittellään yhteisten ajatusten, määritelmien, sääntöjen ja tarkoitusten esiintymisenä ihmisten elämätavassa. Kulttuuri on käsitejärjestelmä, jonka puitteissa ihmisolennot ovat yhteydessä toisiinsa ja muodostavat elämäntapansa. Kulttuuria siirretään sukupolvelta toiselle ja yhteisössä sisällä jäseneltä toiselle. Laajimmillaan kulttuurin määritelmä kattaa kaiken, mitä ihminen on maailmassa tehnyt ja tekee ihmiskunnan historiassa. Täsmennykset ovat siis tarpeen, jotta eri käyttöyhteyksissä kaikki tahot ymmärtävät, mitä kulloinkin tarkoitetaan. Taide on usein samaistettu kulttuuriin, vaikka oikeastaan se on keino, jolla yksilö ilmaisee ja toteuttaa luovuuttaan. Myös yhteisön toiminta on kulttuuria, kun se toteuttaa itseään ja vaikuttaa näin omaan toimintaympäristöönsä. (Hyypä & Liikanen 2005, 13; Liikanen 2010, 36.)

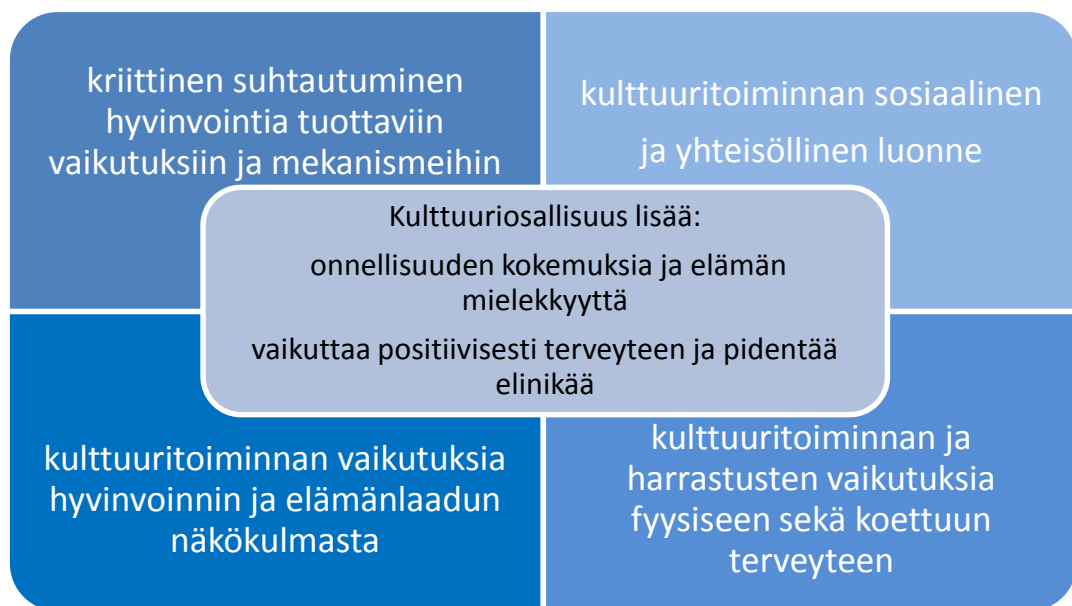
Tässä opinnäytetyössä kulttuuri käsittää esittävän taiteen eli kulttuuritapahtumat ja -tilaisuudet, jotka ovat tavallisen kuluttajan saatavilla ja tarjoavat esteettisiä elämyksiä. Tutkimuksen pääpaino on toimeksiantajani Tornion kulttuuritoimiston tuottamien palvelujen kuten konserttien, teatteriesitysten, sanataide- sekä tanssitapahtumien, vaikutus kävijöiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

2.2 Kulttuurin hyvinvointivaikutusten tutkimuksista

Kulttuurin ja taiteen hyödyistä yksilön terveydelle on varsinkin 2000-luvulle tultaessa alettu kirjoittaa julkaisuja huolimatta siitä, että suoranaisesti kulttuurin hyödyn osoittaminen hyvinvointia edistäväksi on sopivien mittareiden puuttuessa vaikeaa. Tutkimukset ovat usein poikkitieteellisiä, koska hyvinvointi käsitteenä kattaa tutkimusaloja aina sosiologi- ja terveystieteistä kansantalouteen. Opinnäytetyön kirjallisuutta etsiessäni olenkin

törmännyt muutamaan tähän aiheeseen perehtyneeseen tutkijaan ja asiantuntijaan, jotka ovat tuottaneet tieteellisiä julkaisuja kulttuurin ja sen hyvinvointia edistävän hyödyn tiimoilta.

Kulttuurin hyvinvointivaikutuksista tehdyt tutkimukset voidaan jakaa keskeisen aihepiirinsä perusteella neljään luokkaan (kuvio 1), joita kuitenkin yhdistää huomio kulttuurin sosiaalisesta ja yhteisöllisestä luonteesta. Tutkimusten keskeisin tulos on, että kulttuuri-osallisuus lisää onnellisuuden kokemuksia ja elämän mielekkyyttä sekä vaikuttaa positiivisesti terveyteen ja pidentää elinikää. (Nummelin 2011, hakupäivä 24.11.2014.)

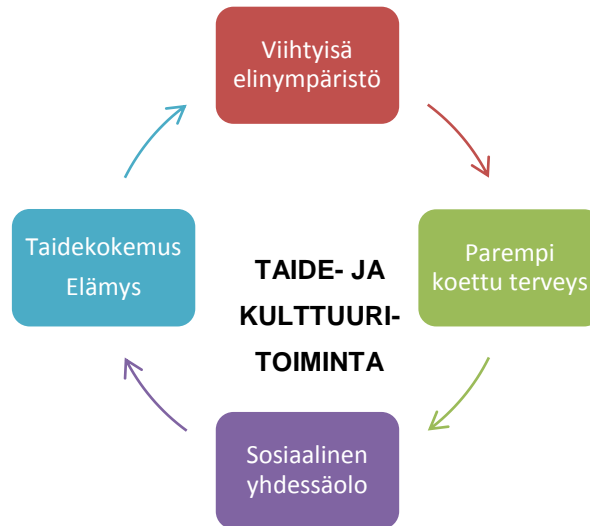
Kuvio 1. Kulttuurin hyvinvointivaikutuksia käsittelevien tutkimusten jakautuminen neljään luokkaan (Nummelin 2011, hakupäivä 24.11.2014.)

Edellä mainituista näkökulmista, neurologinakin toimiva ja kulttuurin vaikutusta terveyteen tutkinut sekä aiheesta useita teoksia kirjoittanut Markku T. Hyypä, pitää kulttuuritoiminnan sosiaalista ja yhteisöllistä luonnetta tärkeänä. Hyypä (2013) väittää uusimmassa kirjassaan, että kulttuurin kuluttaminen ja harrastaminen suojaa varhaiselta kuolemalta. Tähän kirjaansa Hyypä (2013) on koonnut eri tahojen tutkimustuloksia siitä, että kulttuuria harrastava voi saavuttaa laadukkaamman elämän verrattuna siihen, että ei osallistuisi kulttuuritapahtumiin ja -tilaisuuksiin. Jo koulusta alkava kulttuurin ja taiteen yhteys on tärkeä yksilön kehitykselle ja oppimisen kannalta. Samalla hän toteaa, että kulttuurin kuluttaminen ei pelkästään ole se suojatekijä, vaan taustayhteisön sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma. Varhaislapsuuden kasvuympäristövaikutukset ja kulttuuristen suh-

teiden mallin periminen omilta vanhemmilta on tärkeää, mutta myös aikuisiällä alkaneella harrastamisella ja kulttuuritapahtumiin osallistumisella on positiivisia vaikutuksia yksilön sosiaalistumiselle. (Hyypä 2013, 22, 49)

Toinen aiheesta paljon kirjoittanut ja sitä tutkinut VTT Hanna-Liisa (Assi) Liikanen on työskennellyt sosiaali- ja terveydenhuollon erilaisissa tehtävissä yli 30 vuotta. Hänen väitöskirjansa (2003) aiheena oli Taide kohtaa elämän – Arts in Hospital -hanke ja kulttuuritoiminta itäsuomalaisten hoitolaitosten arjessa ja juhlassa. Väitöskirjassaan sekä muissa julkaisuissaan hän yhdistää monitieteisesti taiteen ja kulttuurin sosiaali- ja terveystieteisiin. Liikanen on painottanut tutkimuksissaan kulttuuritoiminnan vaikutuksia hyvinvoinnin lisäksi elämänlaatuun. Hän on koonnut opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiantosta ehdotuksia kulttuurin ja hyvinvoinnin uudeksi toimintaohjelmaksi 2010 - 2014 julkaisuun (2010) nimeltä Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia.

Kolmas näkökulma, kulttuuritoiminnan ja -harrastusten merkityksestä fyysiseen ja koettuun terveyteen, on kuvattu näiden kahden aiheeseen perehtyneen ”gurun” Hyypän ja Liikanen (2005), yhdessä kirjoittamassa julkaisussa Kulttuuri ja terveys. Tämän ns. psykofysiologisen mallin mukaan myönteinen kulttuuri- ja taide-elämys (emootio) välittyy psykofysiologista järjestelmän kautta edistämään terveyttä. Hyypä & Liikanen havainnollistaa kuviossa 2 neljä välineellistä vaikutusta, jotka taide- ja kulttuuritoiminnalla on ihmisen hyvinvointiin. Niistä ensimmäinen ja tärkein on taiteen kokeminen elämyksenä, merkityksinä ja taidenautintona sellaisenaan. Taide on osa ihmisen tarpeita, joka virittää aistit ja näiden kautta rikastuttaa elämysmaailmaamme. Toinen tärkeä seikka on taiteen ja kulttuuritoiminnan yhteys hyvään terveyteen, parempaan työkykyyn ja sosiaaliseen hyvän elämän kokemuksiin. Tämä auttaa meitä jäsentämään ja ottamaan haltuun arkeamme. Kulttuuritoiminta ja harrastaminen synnyttävät yhteisöllisyyttä ja verkostoja, jotka auttavat yksilön elämän hallinnassa. Viihtyisämpää ympäristöä luodaan taiteen, arkkitehtuurin ja sisustamisen keinoin; yhdessä ne voivat edesauttaa kuntoutumisessa. (Hyypä & Liikanen 2005, 62, 113.)

Kuvio 2. Taide- ja kulttuuritoiminnan kokemuksellinen ja välineellinen merkitys hyvinvoinnin kehikossa (Hyypä & Liikanen 2005, 112.)

Neljäntenä luokkana ovat kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin ja mekanismeihin kriittisesti suhtautuvat tutkimukset. Hanna-Liisa Liikanen (2010) mielestä kulttuuristen vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointia vaikeuttavat yksiselitteisten indikaattorien puute, syy-seuraussuhteen yksisuuntaisuus, sovelletun kulttuurikäsitteen systeemisidonnaisuus ja arviointitarpeen ylhäältä päin johdettu luonne. Näiden haastavien seikkojen vuoksi arvioinnissa joudutaan rajaamaan ja valikoimaan, mitä vaikutuksia halutaan ja voidaan ottaa huomioon ja mitata (Liikanen 2010, 64).

Valtionhallinnossakin on havahduttu kulttuurin terveyttä edistävään vaikutukseen. Opetusministeriön julkaisussa Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä (2008) Cecilia von Brandenburg otti kantaa taiteen soveltavaan käyttöön hyvinvoinnin edistäjänä. Tässä raportissa Brandenburg nostaa esille mm. ikääntyvän väestön huomioimisen kulttuuripalveluiden saatavuutta ja toimintamalleja kehitettäessä. Lisäksi tärkeäksi nousee kolmannen sektorin merkitys kulttuuri-hyvinvointipalvelujen kehittämistoiminnassa (von Brandenburg 2008, 13.)

Toinen aiheeseen liittyvä selvitystyö pantiin alulle 2008 kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin toimesta. Toimintaohjelman nimi oli Kulttuurin ja hyvinvoinnin edistämiselle vuosille 2010 – 2014, jonka selvittelijäksi valittiin Hanna-Liisa Liikanen. Ohjelman tarkoituksena on selvittää, miten kulttuuri vaikuttaa suoraan yhteiskunnan kehittymiseen

sekä, onko sillä on sosiaalisia vaikutuksia taloudellisten ja hyvinvointia lisäävien tekijöiden kautta. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelman pääajatus on, että kulttuurin terveys- ja hyvinvointivaikutuksia huomioidaan paremmin jatkossa poikkihallinnollisesti eri ministeriöiden strategioissa sekä eri toimialojen tulevissa lainsäädännön uudistuksissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, hakupäivä 16.10.2013.)

Kuntaliiton erityisasiantuntija Ditte Winqvist kirjoittaa artikkelissaan 17.3.2014 Kulttuuri osana kunnan hyvinvointitoimintaa, että kaikilla pitää olla oikeus kulttuuripalveluihin riippumatta asuinpaikasta tai henkilön elämäntilanteesta. Kulttuurista nauttimisen esteiden vähentäminen, esimerkiksi kalliit sisäänpääsymaksut tai pitkät etäisyydet, täytyy pysyä huomioimaan entistä paremmin. Tulevaisuuden kunnassa kulttuuripalveluilla tulee olemaan yhä merkittävämpi rooli hyvinvoinnin edistäjänä. Integroituminen yhteen sosiaali- ja terveyshuollon kanssa on myös tärkeää; kulttuurilla on osuutensa ennaltaehkäisevässä toiminnassa.

Näiden valtakunnallista tutkimusta tehneiden ja julkaisseiden tutkijoiden lisäksi paikallisesti lappilaista kulttuurin ja hyvinvoinnin yhteyttä ovat tutkineet erilaiset ryhmät Lapin yliopistossa osana TaikaLappi-hanketta. Hankkeen tarkoituksena oli selvittää, miten kulttuurin hyvinvointivaikutuksia voitaisiin tunnistaa ja todentaa erilaisten mittareiden avulla. Vuonna 2010 tutkijat Päivi Rantala ja Sandra Wallenius-Korkalo tekivät projektiin haastatteluja Torniossa ja Rovaniemellä (Rantala ym. 2010, 78).

Ulkomaisista tutkimuksista tietoa aiheesta löytyi *Phycosomatic Medicine* -lehden artikkelista, jossa kerrottiin Lars Olav Bygrenin johtaman tutkijaryhmän tekemästä tutkimuksesta, jonka kohderyhmänä olivat 101 paikallishallinnon virkailijaa Uumajassa kahdeksan viikon aikana. Johtopäätöksessään tutkijaryhmä päätyi siihen, että taide-elämykset parantavat henkistä terveyttä, sosiaalista toimintaa sekä vireyttä. (*Phycosomatic Medicine* 2009, hakupäivä 28.3.2014.)

Esiteltyjen tutkimusten summana voidaan todeta, ettei kulttuuritoimintaan osallistumisella, joko kulttuuritapahtumissa kävijänä tai kulttuurin harrastajana, ole negatiivisia vaikutuksia. Teorioita siitä, tapahtuuko tämä yksilön kokemana elämyksenä (emootiona) vai yhteisön kautta sosiaalistumisena, on monia, mutta lopputulosta terveyden edistäjänä ne eivät kumoja. Myönteisten vaikutusten mittaaminen on vaikea ja ehkä ihan tyhjentävästi

jopa mahdotonta. Johtopäätökseni nyt asiaan perehdyttyäni sekä aiempaan omaan kokemukseen perustuen on se, että kulttuuri edistää terveyttä ja hyvinvointiamme, ehkäpä myös pidentää elinikää.

3 TORNION KULTTUURITOIMISTO

3.1 Kulttuuripalvelut

Pitkään kulttuuritoimistossa työskennellyt kulttuurisihteeri Helena Junes kiteyttää sen toiminnan perustan:

”Tarkoituksemme on tuottaa kulttuuritilaisuuksia ja -elämyksiä, jotka ovat laadukkaita ja sisällöltään sopivia mahdollisimman suurelle yleisölle. Kulttuuria pyritään tarjoamaan matalan kynnyksen periaatteella eli, että kulttuuripalvelut olisivat kaikkien saavutettavissa; kohtuullisin kustannuksin ja hyvien yhteyksien päässä.”

Tornion kulttuuritoimisto järjestää sekä itse että yhdessä yhteistyötahojen kanssa erilaisia kulttuuritapahtumia ympäri vuoden kattavasti kaikille ikäryhmille. Päiväkoti-ikäisille ja koululaisille tuotetaan kulttuurielämyksiä joko omalla väellä tai ostetaan ulkopuolelta esiintyjiä, kuten nukketeatteriesityksiä ja koulukonsertteja. Niiden tarkoitus on yleisön kasvatuksellinen; myöhemmin elämässä kynnyks osallistua kulttuuritapahtumiin pysyy matalana, kun se on tuttua jo varhaisella iällä.

Aikuisväestölle on tarjolla joko täysin ilmaisia tai kohtuullista korvausta vastaan kulttuuritapahtumia kuten, konsertteja, teatterimatkoja ja festivaalitapahtumia. Erilaiset musiikkiryhmät vierailevat vanhustenviikolla ja joulun alla hoitokodeissa ja muissa laitoksissa. Vanhustenviikkoa vietetään lokakuussa ja se toteutetaan yhteistyössä Tornion kaupungin sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Kulttuurielämyksiä on tärkeää tuoda myös sellaiselle yleisölle, joka ei sitä itse muuten pystyisi saavuttamaan.

Tornion kulttuuritoimisto vie esityksiä myös kaupungin syrjäisempiin osiin. Muutenkin aktiiviset kylät kuten Arpela, Karunki ja Kantojärvi ottavat vierailevat taiteilijat lämmöllä vastaan ja sinne kerääntyy yleisöä vähintään saman verran kuin keskimäärin konserttiin Tornion keskustassa. Soitinyhtyeet käyvät mielellään näissä maakuntapaikoissa, koska siellä on kaikkein kiitollisin ja vastaanottavaisin yleisö. Nämä konsertit, joiden paikkana toimivat kylätalot ja jopa isot talontuvot, keräävät kuulijoiksi myös sellaisia ihmisiä, jotka eivät muuten kulttuuritilaisuuksissa koskaan käy.

Tornion kaupungin uudessa kaupunkistrategiassa vuosille 2014 - 2017 tavoitteeksi asetetaan kulttuuripalvelujen saatavuuden sekä tarjonnan, tiedottamisen ja markkinoinnin lisääminen kaikille ikäryhmille. Kaupungin, elinkeinoelämän ja kolmannen sektorin yhteistyön lisääminen tulee olemaan tulevaisuudessa vähenevien resurssien takia suotavaa. (Tornion kaupungin verkkosivut, hakupäivä 21.2.2014.)

3.2 Kulttuuritapahtumat ja -tilaisuudet Torniossa

Kulttuuritapahtumia mainostetaan lehti-ilmoituksin ja julistein yleisillä ilmoitustauluilla. Koska tiedotukseen on niukasti varoja, pyritään ilmaisia sähköisiä tiedotuskanavia hyödyntämään tehokkaasti. Kulttuuritarjonta, sekä kulttuuritoimiston omat että harrastajien ja yhteisöjen tapahtumat, on nähtävissä kaupungin nettisivuilla kulttuuritoimiston omassa osiossaan sekä sen omilla Facebook-sivuilla. Pelkästään sähköiseen mainostamiseen ei voida kuitenkaan kokonaan siirtyä, koska kävijöissä on paljon ikäihmisiä, joilla ei ole tarpeeksi tietokonetaitoja niitä löytämään. Myös ns. viidakkorumpu toimii, usein tieto kulttuuritapahtumasta leviää suusta suuhun, kun ystäviä tai puolisoita houkutellessa tilaisuuksiin mukaan.

Kulttuuritoimisto vastaa vuosittain erilaisten juhlapäivien, kuten, itsenäisyyspäiväjuhlan järjestelyistä. Itsenäisyyspäiväjuhlassa sekä toukokuussa vietettävän Tornioviikon pääjuhlassa kulttuuritarjonnasta voi nauttia ilman pääsymaksua. Ulkopuolisten esiintyjien konserteissa tai teatteriesityksissä pääsylipun hinta on pyritty asettamaan sellaiselle tasolle, ettei se olisi este tapahtumaan osallistumiseen. Syksyisin ja keväisin tehdään yhteensä kuusi teatterimatkaa, joihin kulttuuritoimisto järjestää kuljetuksen ja hoitaa lipputilaukset. Näille matkoille on helppo lähteä vaikka yksin ja mukavasti linja-autolla.

3.3 Yhteistyö kulttuuriyhdistysten ja -järjestöjen kanssa

Kulttuuritoimisto (kulttuurilautakunta) jakaa vuosittain jonkun verran rahallista avustusta Torniossa toimiville kulttuuriyhdistyksille ja -järjestöille heidän toimintaansa varten. Tämän lisäksi yhteistyötahojen tilaisuuksista tiedotetaan kulttuuritoimiston nettisivuilla ja Facebookissa. Esiintymispaikkojen ja -tilaisuuksien järjestämisessä autetaan, esimerkiksi Tornioviikolla toukokuussa monet kulttuurinharrastajat pääset näyttämään taitojaan. Kulttuuritoimisto tukee kulttuuriharrastajia osallistumalla mm. äänentoisto- ja ilmoituskustannuksiin. Näin yhteistyönä järjestettävissä tapahtumissa kustannuksia jakamalla

tuetaan erilaisten harrastajatahojen toimintaa kaupungissa. Ikäihmisten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin tähtäävä yhteistyöprojekti Tätien Kanssa sai RAY:n avustuksen vuonna 2012 ja on siitä lähtien panostanut ikääntyvien hyvinvoinnin ja toimintakyvyn ylläpitämiseen ja parantamiseen tanssin keinoin. Projekti tarjoaa senioreiden lisäksi tanssin iloa myös pyörätuoli- ja maahanmuuttajaryhmille. (Tanssii Tätien kanssa ry:n verkkosivut, hakupäivä 24.11.2014.)

3.4 Kalottjazz & blues Festival

Kulttuuritoimisto tekee yhteistyötä Haaparannan vastaavan tahon kanssa ja yhteinen vuosittainen suur tapahtuma on Kalottjazz & blues Festival, joka järjestetään ensi kesänä jo 32. kerran. Tapahtuma sijoittuu perinteisesti juhannuksen jälkeisellä viikolla ja kestää torstaista sunnuntaihin (neljä päivää), jolloin järjestetään jazz-, blues- sekä muihin musiikkigenreihin kuuluvia konsertteja molemmin puolin Suomen ja Ruotsin rajaa. Neljän päivän aikana konsertteja on noin 20. Esiintyjä ja festivaalivieraita tulee Pohjoismaiden lisäksi muualta Euroopasta ja sen ulkopuolelta. Keskimääräinen kävijämäärä on ollut noin 5000 kävijää. Kalottjazz & blues festivaalin lauantai-illan hiljentymishetki on Alatornion kirkossa järjestettävä Yömusiikkia-konsertti. Kuvaaja on saanut vangittua kuvan (kuva 1) hyvin yleisön lähes hartaan tunnelman, joka vallitsee usein varsinkin kirkoissa pidettävissä konserteissa. (Kalottjazz & blues festival-blogi, hakupäivä 24.11.2014.)

Kuva 1. Yleisöä Jukka Perko ja Avara-yhtyeen konsertissa 29.6.2013 Alatornion kirkossa (kuva: Sampo Linkoneva)

4 EMPIIRISEN TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TULOKSET

4.1 Aineiston keruu

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kerätä havainnoin ja haastatteluin aineistoa, jonka avulla selvitetään, kuinka hyvin Tornion kulttuuritoimiston pystyy tarjoamaan mielenkiintoisia ja hyvinvointia edistäviä kulttuuripalveluja. Tiedonkeruumenetelmänä on osallistuva havainnointi, koska havainnointia tehdään autenttisissa kulttuuritapahtumissa työtehtävieni yhteydessä. Lisäksi 15.3.2014 teatterimatkan yhteydessä tehtiin otosluonteisena tutkimuksena matkalle osallistuneiden keskuudessa tutkimus kyselylomaketta käyttäen, tästä tarkemmin kohdassa 4.2.2.

Kolmantena tutkimusaineiston keruumenetelmänä opinnäytetyön olivat haastattelut, joissa viittä torniolaista pitkään kulttuuritilaisuuksissa käynyttä haastateltiin teemahaastattelu-menetelmään perustuen. Haastattelut tallennettiin sanelimen avulla ja litteroitiin eli puhtaaksikirjoitettiin tulosten myöhempää koodausta ja analysointia varten. Haastatteluaineiston litterointitaso on yleiskielinen litterointi eli teksti on muunnettu kirjakiellelle ja siitä poistettu murre- ja puhekielen ilmaisut. (Kananen 2008, 81.)

4.2 Tulosten analysointi

Laadullisin ja määrällisin menetelmin saatujen tutkimustulosten analysointimenetelmät on kirjattu havainnoinnin, kyselytutkimuksen ja teemahaastattelujen tulosten esittelyjen yhteyteen.

4.2.1 Havainnoinnin tulokset

Olen tehnyt havainnointia kulttuuritoimiston tapahtumissa, syksystä 2013 aina tähän syksyyn asti, katselemalla ja kuuntelemalla. Kirjaamalla muistiin tunnelmia, yleisön tai yksilöiden reaktioita ja yleistä mielialaa, yritän kertoa havainnoinnin keinoin kulttuurin vaikutuksista kulttuuritapahtumassa kävijän hyvinvointiin. Palautteet ja kommentit yhteistyötahoilta sekä esiintyjiltä on esitetty tässä kappaleessa.

Tornion kulttuuritoimiston järjestämien konserttien, teatterimatkojen sekä sana- ja tanssiesitysten kävijäkunnan keski-ikä on aika korkea. Suurin osa säännöllisesti kulttuuritapahtumien yleisöstä on eläkeläisiä eli noin 60 - 70 -vuotiaita. Kulttuuritapahtumissa kävijät ovat olleet pääosin naisia, poikkeuksena tähän kulttuuritoimiston järjestämien ja Ukrainan kansainvälisen kulttuurikeskuksen tuottamien kasakkaryhmien konsertit, joissa miltei puolet yleisöstä on miehiä. Lieneekö syynä suomalainen mielenlaatu, että kulttuuritapahtumaan tullaan hyvin tyynenä ja konserttien alussa istutaan vaisuna, mutta jossain vaiheessa varsinkin hyvä ja karismaattinen esiintyjä saa yleisön mukaansa ja loppuvaiheessa voi aistia suuria tunteita, jopa jäyhien keski-ikäisten miesten keskuudessa. Koska kulttuuritapahtumissa on paljon vakiokävijöitä, näissä tilaisuuksissa tavataan tuttuja ja siitä, syntyy jonkinlainen sosiaalinen yhteys. Kulttuurielämyksen jakaminen toisten kanssa on tärkeää; uskaltaisinpa väittää, että mitä täydempi sali sitä korkeammalla on tunnelma.

Vaikka kulttuuritilaisuuksiin tullaan Torniossa usein yksin tai puolison kanssa, paikan päällä tavataan tuttuja ja sukulaisia. Kävijät ovat tullessaan kulttuuritapahtumaan yleensä hiljaisia ja vähäeleisiä. Esityspaikalle tullaan odottavin mielin ja ehkä uteliaanakin jos artisti tai esitys ei ole entuudestaan tuttu. Yleisö saapuu yleensä paikalle aika viime tingassa juuri ennen esityksen alkua ja siistillä pukeutumisellaan osoittaa kulttuuritapahtuman olevan merkityksellinen. Esiintyjän karismasta riippuen katsojat/kuulijat innostuvat viimeistään esityksen loppuvaiheessa näyttämään innostuksen tai liikituksen tunteensa. Monesti torniolainen kulttuuriyleisö palkitsee artistin tai näyttelijän vasta loppuaplodeissa, onnistunut esitys saa raikuvat taputukset. Olen myös huomioinut, etteivät kävijät jää esityksen jälkeen arvioimaan paikan päälle näkemäänsä tai kuulemaansa, vaan esityspaikka tyhjenee joutuisasti. Kenties kulttuurielämystä käsitellään eri ajankohdassa ja muissa yhteyksissä.

Joskus palautetta tulee myös suoraan kävijöiltä heti tilaisuuden päätteeksi, useimmiten palautteenantaja on nainen. Joskus saan mukavaa kiitosta puhelimitse tai sähköpostitse onnistuneesta kulttuurielämyksestä. Palautetta antavat myös yhteistyötahot, joiden kanssa kulttuuritoimisto järjestää esimerkiksi konsertteja tai teatteriesityksiä. Tornion Sydänyhdistyksen kanssa järjestettiin yhteistyössä Sydämellä-kahvikonsertti 24.11.2013 Åströmin kartanossa. Konsertissa esiintyi suosittu torniolainen naiskuoro Melodonnat, jonka esitystä oli tullut kuulemaan noin 140 hengen yleisö. Sydänyhdistyksen puheenjohtaja Hilikka Rantamölo kirjoitti sähköpostissaan yleisön reaktioista:

”Yleisö eli mukana, rytmikkäät taputukset ja viimeisen laulun jälkeen saimme taputusten voimin lisänumeron. Kuoro sai monta uutta ihailijaa.”

Kulttuuritapahtumassa esiintyvät taiteilijat aistivat ja havaitsivat kuulijoissa elämyksiä ja tunteiden kuohuntaa. Konserttikeskus kiertää vuosittain kouluilla ympäri Suomea laadukkaiden konserttien kera. Kulttuuritoimisto järjesti tammikuussa 2014 torniolaisiin kouluihin klassisen musiikin Merikanto-konsertteja, joissa esiintyivät sellotaiteilija Jussi Makkonen yhdessä pianisti Nazig Azezian sekä sopraano Laura Pyrrön kanssa. Sellisti Jussi Makkonen kertoi Pohjolan Sanomien 25.1.2014 kirjoittamassa artikkelissa siitä, miten nuoret pojatkin liikuttuvat ja miten sali täydellisesti hiljenee konserttien aikana. Se harhaluulo, etteivätkö lapset jaksaisi kuunnella klassista musiikkia, on hänen mielestään aivan väärä. Jussi Makkonen tiivistää konserttien annin:

”Kun vuorovaikutus toimii, siitä saa voimaa ja riemua jatkaa.”

4.2.2 Teatterimatkan kyselytutkimus

Teatterimatkalle Ouluun 15.3.2014 osallistuneista 50 henkilöstä kyselylomakkeen (liite 1) palautti 41 vastaajaa. Kysely pyydettiin täyttämään tulomatkalla Oulusta, kun Mielen-säpahoittaja ja miniä -esitys oli nähty. Kysely on ns. otos, jolla pyritään syventämään muutoin tehty havainnoiteja. Kyselyssä oli kolme vaihtoehtokysymystä sekä tila omille toiveille ja mielipiteille. Lomakkeista kerätyt vastaukset on kirjattu taulukkoihin ja esitetty kuvioissa 3 - 5 diagrammi-muodossa sekä selitetty kuvion alla sanallisesti.

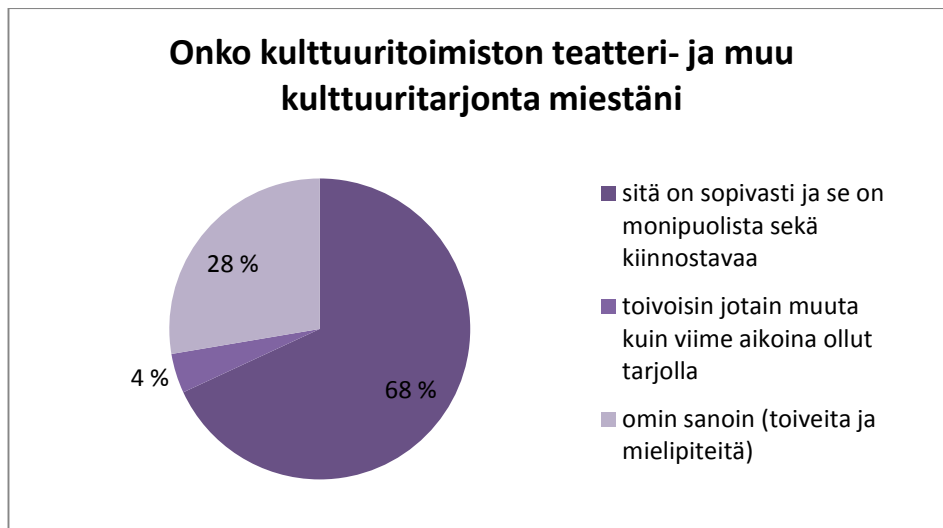
Kuvio 3. Vastaajien aiemmat teatterimatkokemukset

Kysyttäessä vastaajilta kokemuksia (kuvio 3) aiemmista kulttuuritoimiston järjestämistä teatterimatkoista, jakautuivat tulokset tasaisesti. Ensikertalaisia teatterimatalla oli 44 %. Vakiokävijöitä, eli henkilöitä, jotka käyvät enemmän kuin kolme kertaa vuodessa, oli vastaajista noin kolmannes. Varauslistalta huomioin myös sen, että tällä matkalla oli mukana työikäisiä (peruslipun ostaneita) enemmän kuin normaalisti, jolloin suurin ryhmä ovat eläkeläiset.

Kuvio 4. Teatterimatalla olleiden mielipiteitä näytelmästä

Kuviossa 4 on esitetty teatterimatkalaisten mielipide näytelmästä. Mielsäpahoittaja ja miniä -esitystä pidettiin liki kaikkien (40 vastausta) mielestä virkistävänä ja hauskana elämyksenä; vain kolmen mielestä se ei vastannut odotuksia. Yhdenkään katsojan mielestä esitys ei ollut pettymys. Varausten yhteydessä useat mainitsivat nähneensä syksyllä 2013 Mielsäpahoittaja ja poika -esityksen, kun Lapin Alueteatterin vieraili Torniossa Seminaarin koululla. Siitä jäänyt mukava mielikuva innosti monia lähtemään tälle matkalle Ouluun.

Kuvio 5. Arvio kulttuuritoimiston teatteri- ja muusta kulttuuritarjonnasta

Kyselytutkimuksen kolmannessa monivalintakysymyksessä halusimme selvittää miten tyytyväisiä ollaan Tornion kulttuuritoimiston teatteri- ja muuhun kulttuuritarjontaan (kuvio 5). Vastaajista yli puolet (68 %) oli sitä mieltä, että tarjontaa on sopivasti ja se on monipuolista ja kiinnostavaa. Varsinkin teatterimatkoilla usein käyvien joukossa, tarjontaa pidettiin enimmäkseen (32 vastausta) määrältään sopivana.

Omin sanoin (toiveita ja mielipiteitä) -osaan oli kirjattu seuraavia asioita:

- *toivottiin Ouluun kesäteatterimatkaa*
- *toivottiin matkaa rock tms. konserttiin*
- *toivottiin matka Kemmin konsertteihin*
- *kaksi ensikertalaista eivät osanneet sanoa onko sopivasti tarjontaa*
- *vastaajan mielestä tilaisuudet ajoittuvat usein samaan ajankohtaan, niitä voisi*
- *"hajottaa" pitkin vuotta*
- *"tarjontaa on vähän"*
- *vastaaja kirjoitti: "myös Torniossa teattereita, ei tarvitse lähteä muualle laukata"*
- *toivottiin 30 - 50 v. suunnattuja reissuja konsertteihin esim. Ouluun ZZ Top -konserttiin, Rotuaari Picniciin tai Roihin Simerockiin.*
- *toivottiin, että teatterimatkat jatkuvat*
- *näkyvämpää mainosta teatterimatkasta toivottiin*
- *toivottiin koordinointia kulttuuritoimiston ja muiden yhdistysten tapahtumiin päällekkäisyyksien välttämiseksi (esim. konsertit ja luentotilaisuudet samana päivänä).*

4.2.3 Teemahaastattelujen tulokset

Kutsuin haastateltavaksi viisi torniolaista kulttuuripalveluja pitkään käyttänyttä henkilöä: neljä naista ja yhden miehen. Haastateltavien keski-ikä oli yli 70 vuotta. Haastattelujen kesto vaihteli 10 minuutista 33 minuuttiin riippuen henkilön omasta taustasta ja tavasta vastata esitettyihin teeman mukaisiin kysymyksiin. Ensimmäinen haastattelutilaisuus oli huhtikuun 4. päivänä ja viimeinen 23. päivänä 2014. Haastattelut toteutettiin kulttuuritoimiston tiloissa toimiston aukioloaikana. Esitetyt teemahaastattelukysymykset on listattu liitteeseen 2. Litteroiduista haastatteluista kerättiin myös muutamia haastateltavien vastauksia ja ne kirjattiin suorina lainauksina sitaatteja käyttäen.

Haastatteluissa kävi ilmi, että kuinka kauan haastateltavat ovat käyneet kulttuuritapahtumissa ja ovatko ne vuosien varrella muuttuneet. Sain selville, että kyseiset henkilöt ovat käyttäneet nimenomaan Tornion kulttuuripalveluja pitkään, keskimäärin yli 25 vuotta. Kulttuuritapahtumat eivät olleet haastateltavien mielestä suuresti muuttuneet vuosien varrella. Tarjontaa on ollut tarpeeksi ja se on ollut monipuolista koko henkilön muistaman ajanjakson.

Kysyttäessä, lähteekö haastateltava kulttuuritilaisuuksiin yksin, ystävien vai puolison kanssa, oli enemmistön vastaus, että yksin. Tilaisuuksissa kuitenkin tavataan tuttuja ja se on siten myös sosiaalisen elämän tärkeä osa.

Se syy, joka saa vastaajat lähtemään, on yleisesti itse kulttuuritapahtuma, joko teatteri- tai musiikkiesitys. Osa valitsee ja arvioi esimerkiksi teatterikappaleen kiinnostavuutta, mutta osa on ”kaikkiruokaista” ja tuttujen ihmisten kohtaaminen on vähintään yhtä tärkeää kuin esityksen sisältö. Eräs haastateltava kiteytti asiaa

”Se on arjesta irtaantumista.” ja ”Olen ihan eri maailmassa ja sitä kautta tuntuu, että jaksaa taas arkea jonkun verran.”

Kysymykseen mitkä tapahtumat kiinnostavat eniten, haastateltavien mielenkiinto jakautui tasaisesti, sekä musiikin, että teatteritapahtumien kesken. Lisäksi he mainitsivat käyvänsä muiden torniolaisten kulttuuripalveluja tuottavien tahojen tilaisuuksissa. Pitkään kulttuuritoimiston teatterimatkoilla käynyt kertoi kokemuksistaan:

”Nautin tavattomasti näistä näyttelijöistä, miten ne voivat olla niin monipuolisia ja miten osaavatkin.”

Yhdelle vastaajista myös tanssi oli lähellä sydäntä ja hän kuvailee sitä sanoin:

”Tanssiminen on nautinto.”

Omaa kulttuurin harrastuneisuutta kysyttäessä kaksi viidestä vastasi laulavansa kuorossa sekä muissa kokoonpanoissa. Haastateltavista yksi on aktiivinen myös sana- sekä tanssi-taiteissa ja hän kuvailee kulttuurin tekemisestä saamaansa antia:

”Ei tule murehdittua elämän kovia murheita.”

Teemakysymykseen onko vastaaja tyytyväinen tarjontaan, olivat vastaukset myönteisiä. Kulttuuritapahtumien päällekkäisyyttä eri järjestäjätahojen vuoksi moitittiin jonkin verran. Lisäksi iäkkäiden ja syrjempänä asuvien osalta oltiin huolissaan siitä, miten kulkeminen järjestetään tapahtumiin, kun ne ovat usein ilta-aikaan. Toivomuksiin kulttuuritarjonnasta tulevaisuudessa ei osattu sanoa haastattelutilanteessa mitään.

Tutkimustyöni kannalta tärkeimpään kysymykseen, onko kulttuuritapahtumissa käymisellä vastaajan mielestä positiivista vaikutusta hänen omaan hyvinvointiinsa, oli kaikkien kanta selvä: kulttuuripalvelut tukevat ehdottomasti hyvinvointia eikä ilman näitä arjesta poikkeavia tapahtumia tulisi toimeen. Erästä haastateltava kertoi:

”Kun olen kulttuuritilaisuuksissa niin hetken aikaa kivut unohtuvat ja tämä tuottaa hyvää mieltä.”

myös toinen haastateltava oli samaa mieltä:

”Ne ovat niitä arjesta poikkeavia tilanteita. Se hetki, minkä siellä on, niin nauttii täysin rinnoin. Jos ei pääsisi, jäisi paljon puuttumaan, on tosi positiivista.”

5 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoite oli selvittää, onko kulttuuripalvelujen käytöllä merkitystä kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Tutkimustulokset osoittavat, että osallistuminen kulttuuritapahtumaan antaa elämyksiä ja siellä kohdataan tuttuja ja ystäviä (sosiaalinen yhteys) eli nämä tuottavat kävijälleen hyvinvointia ja voivat edistää myös terveyttä.

Tutkijat Hyypä & Liikanen (2005) esittävät teorian, jonka mukaan taide-elämys (emootio) kiihdyttävät psykofysiologista järjestelmää aikaan saaden elimistössä hyvänolon tunteen. Tämä myönteisen emotion kautta saavutetaan terveyttä edistävä vaikutus. Haastattelussa sekä havainnoissa konserteissa ja muissa esityksissä tunteet ovat usein nähtävissä katsojan ilmeissä, eleissä ja kehonkielessä. Keskusteluissamme haastateltavien kanssa he muistelivat mukavaa kulttuurielämystä vuosienkin jälkeen, mainiten sen positiivisena hyvinvointiin vaikuttaneena asiana. Hyypän teoksessa Kulttuuri pidentää ikää (2013) nähdään tärkeänä kulttuurin vaikutus yhteisölliseltä ja sosiaaliselta kannalta. Tätä puolta voi nähdä usein teatterimatalla, jossa joukko ehkä toisilleen tuntemattomiakin henkilöitä, lähtee matkaan kokeakseen yhdessä kulttuuria. Vaikka haastateltavat useimmiten lähtivät kulttuuritapahtumiin yksin, muun yleisön ja ehkä tuttujenkin kohtaamista siellä, pidettiin mukavana lisänä.

Tutkimustuloksista voidaan päätellä, että teatterimatkoja ja muita kulttuuritapahtumia oli enemmistön mielestä sopivasti ja niitä oli monipuolisesti. Pällekkäisyys toisten järjestäjien tilaisuuksien kanssa koettiin ikäväksi asiaksi ja toivottiin jatkossa huomioitavan paremmin. Vaikka kuntien tiukkojen aikojen talous kutistaa koko ajan kulttuuritoimen raharoja, voidaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa toivottavasti tulevaisuudessa kin järjestää kulttuuripalveluja kaikille asiakasryhmille aina päiväkotii-ikäisistä ikäihmiisiin.

Tutkimusta voidaan mielestäni pitää luotettavana, koska siinä on käytetty useampaa aineiston keruumenetelmää eli ns. aineistotriangulaatiota. Havainnointitutkimuksella kerätään yleistä ilmapiiriä koskevaa aineistoa sekä silmin ja korvin tapahtuvaa pinnallista arviointia. Kvantitatiivisella osalla eli kyselytutkimuksella, joka perustuu puhtaasti matemaattisiin lukuihin, vahvistetaan muita tuloksia. Näiden lisäksi temahaastattelut antavat

syvällisempiä näkökulmia tutkittavaan aiheeseen. Voisin väittää, että tässä opinnäytetyössä on saavutettu korkea reliabiliteettitaso eivätkä sen antamat tulokset ovat ei-sattumanvaraisia.

Oma kokemukseni opinnäytetyöstä sekä siihen liittyvien kyselyn ja haastattelujen tekemisestä, oli mielestäni antoisaa ja koko tradenomikoulutuksen loppuhuipennus. Työskentelyssä yhdistyivät sekä tieteellinen puoli (raportointi), että omaan asiakaskuntaan liittyvä vuorovaikutus. Toimeksianto omalta työnantajalta ja oman työkentän yhdistäminen opintoihin tällä tavoin, oli paras anti tästä tutkimuksesta.

Opinnäytetyöprosessin aikana tehdyissä haastatteluissa kuulemani asiat ja muut havainnot, joita olen parin vuoden ajan työssäni kulttuuritoimistolla nähnyt, kannustavat jatkamaan. Toivottavasti tästä tutkimuksesta on hyötyä toimeksiantajalleni Tornion kulttuuritoimistolle jatkaa aiempaa hyvää työtä kuntalaisten kulttuuripalvelujen tuottajana ja yhteistyökumppanina. Nähtäväksi jää, toteutetaanko muutaman vuoden päästä uusi vastaavanlainen kartoitus kulttuuritoimiston käyttäjien keskuudessa.

LÄHTEET

- Hyypä, Markku T. 2013. Kulttuuri pidentää ikää. Porvoo: Bookwell Oy.
- Hyypä, Markku T. & Liikanen, Hanna-Liisa 2005. Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Junes, Helena, kulttuurisihteeri. Tornion kaupunki. 2014. Keskustelu.15.10.2014.
- Kalottjazz & blues Festival -blogisivut. Hakupäivä 24.11.2014.
<<http://www.kalottjazzblues.net/blogi/>>
- Kananen, Jorma 2008. Kvali Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Liikanen, Hanna-Liisa 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1.
- Mikkeli, Heikki 2011. Kulttuurin käsitteestä. Luento 9.9.2011. Helsingin yliopisto. Hakupäivä 21.2.2014.
<http://www.helsinki.fi/aluejakulttuuritutkimus/opiskelu/opinto-opas/alku_Mikkeli_09.09.2011.pdf>
- Nummelin, Sanna 2011. Kulttuurin hyvinvointivaikutukset: onnea, elämyksiä, terveyttä. Turun kaupunki – tutkimuskatsauksia 2011. Hakupäivä 24.11.2014.
<<http://www.turku.fi/public/download.aspx?ID=123254&GUID=%7BAF0CC12F-094E-45E3-9255-49F20C377E55%7D>>
- Phycosomatic Medicine, 2009. Cultural Participation and Health: A Randomized Controlled Trial Among Medical Care Staff. Hakupäivä 28.3.2014.
<http://journals.lww.com/psychosomaticmedicine/Abstract/2009/05000/Cultural_Participation_and_Health__A_Randomized.14.aspx>
- Pohjolan Sanomat, 2014. Tarinan ja läsnäolon siivin. Artikkelit 25.1.2014.
- Rantala, Pälvi ym., 2010. Ihmisen kokoinen kehitys. TaikaLappi-hankkeen raportti. Lapin Yliopiston julkaisu. Rovaniemi: Sevenprint Oy.
- Rantamölo, Hilikka 2013, Tornion Sydänyhdistyksen ry:n puheenjohtaja. Palaute. Sähköpostiviesti kulttuuritoimisto@tornio.fi 25.11.2013.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Taide ja kulttuuri lisäämään hyvinvointia -toimintaohjelma. Hakupäivä 16.10.2013.
<<http://www.stm.fi/tiedotteet/verkkouutinen/-/view/1510379>>
- Suomen kulttuurirahasto 2013. Kyselytutkimus suomalaisten suhteesta kulttuuriin. Hakupäivä 3.11.2014.
<<https://www.skr.fi/fi/hankkeet/kulttuuritutkimus>>
- Tornion kaupungin verkkosivut. Tornion kulttuuritoimisto. Hakupäivä 24.11.2014.
<<http://www.tornio.fi/kulttuuri-januorisopalvelut/kulttuuritoimisto>>
- Tornion kaupungin verkkosivut. Tornion organisaatorakenne 1.1.2014. Hakupäivä 18.1.2014.
<<http://www.tornio.fi/päätöksenteko, hallinto ja organisaatio>>
- Tornion kaupungin verkkosivut. Tornion kaupunkistrategia 2014 – 2017. Hakupäivä 21.2.2014.
<<http://www.tornio.fi/päätöksenteko, hallinto ja organisaatio/organisaatorakenne/kehittämispalvelut/Tornionkaupunkistrategia20142017>>
- Tanssii Tätien kanssa ry:n verkkosivut. Tätien kanssa projekti. Hakupäivä 25.11.2014
<http://www.tanssiatienkanssa.fi/?page_id=7999>
- Wallenius-Korkalo, Sandra 2011. Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia ja vaikutavuutta. Artikkelit. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu. N-Paino Oy.
- Winqvist, Ditte 2014. Kulttuuri osana kunnan hyvinvointitoimintaa. Hakupäivä 19.11.2014.
<<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/opeku/kulti/kulttuuri/hyvinvointi/Sivut/default.aspx>>

Von Brandenburg, Cecilia 2008. Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä.
Opetusministeriön julkaisuja 2008:12.

LIITTEET

- Liite 1. Kyselylomake teatterimatalla 15.3.2014
- Liite 2. Teemahaastattelukysymykset viidelle henkilölle

15.3.2014

KYSELYLOMAKE

Teatterimatkan antama elämys ja muu anti (Mielenpähoittaja ja miniä)

VALITSE ITSESTÄSI SOPIVIN VAIHTO RENGASTAMALLA TAI KIRJOITA OMIN SANOIN

1. Oletko aiemmin ollut kulttuuritoimiston järjestämällä teatterimatalla ?
 - * Olen ensimmäistä kertaa
 - * Olen ollut muutaman kerran
 - * Käyn usein näillä matkoilla

2. Oliko teatteriesitys ..
 - * Virkistävä ja hauska elämys
 - * Ei vastannut odotuksiani, mutta ei ihan huonokaan
 - * Kaduin koko teatterimatkaan osallistumista

3. Onko kulttuuritoimiston teatteri- ja muu kulttuuritapahtumien tarjonta mielestäsi..
 - * Sitä on sopivasti ja se on monipuolista sekä kiinnostavaa
 - * Toivoisin jotain muuta kuin viime aikoina ollut tarjolla
 - * Omin sanoin (toiveita ja mielipiteitä)

KIITÄN KOVASTI VAIVANNÄÖSTÄSI KUN TÄYTIT KYSELYN !

Saatua aineistoa käytetään opinnäytetyössäni, jonka teen Lapin AMK:lle tradenomitutkintoa varten.

Kevätterveisin Maarit Alarova

Maarit Alarova/Julkkis

Case: Tornion kulttuuritoimiston kulttuuritapahtumat

Haastattelu-aika ja paikka:

Vastaajan nimi:

Kuinka kauan olet käynyt Tornion kulttuuritilaisuuksissa ja ovatko ne vuosien varrella muuttuneet?

Käytkö kulttuuritapahtumissa yksin, puolison, ystävän tai jonkun muun kanssa?

Mikä saa lähtemään (itse tapahtuma elämyksenä, ystävät siellä tai jokin muu seikka)?

Minkälaiset tapahtumat kiinnostavat eniten?

Harrastatko itse kulttuuria, jos harrastat niin mitä?

Oletko tyytyväinen Tornion kulttuurin tarjontaan ja onko sinulla toivomuksia minkälaisia tulevaisuudessa?

Onko kulttuuritapahtumissa käymisellä positiivista vaikutusta hyvinvointiin (omasta mielestäsi)?